

Posamezna številka stane 2 kromi.

Naročnina listu: Celo leto 35 din., pol leta 18 din., četrt leta 9 din. Izven Jugoslavije: Celo leto 65 din. Inzerati ali oznanila se naročnajo po dogovoru; pri večkratnem inseriranju primeren popust. Upravištvu sprejemna naročnina, inserate in reklamacije. Telefon interurban šte. 113

STRAŽA

NEODVISEN POLITIČEN LIST ZA SLOVENSKO LJUDSTVO

Poština plačana v gotovini.

"Straža" izhaja v ponedeljek, sredo in petek. Uredništvo in upravištvostvo je v Mariboru, Koroska cesta šte. 5. Z uredništvom se more govoriti vsak dan samo od 11. do 12. ure dopoldne. Rokopisi se ne vračajo. Nezaprite reklamacije so poštine proste. Telefon interurban šte. 113.

54. šte. 1.

Maribor, dne 10. maja 1922.

Letnik XIV.

Vojska nad vsemi.

Beograjski politiki hočejo osvobojenemu in ujedinjenemu narodu vcepiti «milom ali silom» — z lepa ali z grda — naziranje in gotovost, da je v vsakem državnem nameščencu in oblastniku utelešena sama in cela država. Ne samo državniki na krmilu vlade in generali, temveč tudi vsak carinik, policaj, žandar, upravnik itd. hoče biti nedotakljiva in vzvišena oseba in vsaka kritika in graja njegovega dela, pa naj si bo še tako hude zlorabe, se označuje kot nepatriotično in protidržavno početje.

V skupščini je pred kratkim izzvalo nekaj interpelacij o vojski veliko in zelo značilno razbrujenje. Zemljo radnik g. Lazič je ponovno interveniral radi rekrutskega pogina v Albaniji leta 1915, poslanec Jugoslov. kluba g. Brodar pa radi raznih slučajev krutega postopanja z vojaki. Nastal je velik hrup in trušč, vojni minister se je v rezkem soldaškem tonu odrezal, da «ne trpi» takega govorenja o vojaških razmerah, vladni strankarji so pa vpili eden bolj kot drugi: ne pustimo, da bi segal in vmeševal kdo v našo vojsko! Minister je pozabil, da stoji pred parlamentom, kateremu je tudi on odgovoren in da je i vojska državni organ. Parlament votira za njo največji del državnega proračuna ter ima pravico in dolžnost paziti, kako se ta teška bremena uporabljajo.

Pred več meseci je bila stavljena upravičena zahteva, da se zunanje-politični in vojaški posli podvržejo nadzorstvu posebnih parlamentarnih odborov, Pašičev ultimatum je pa oba odbora onemogočil! Iz tega je razvidno da si hočejo oblastniki v zunanji politiki in v vojski obdržati popolnoma proste roke ter se odtegniti vsake kontrole, zlasti pa hočejo vojski utrditi stališče nad vsemi in proti vsemu. Odnosaje med vlado in vojsko dobro označuje zemljoradniško glasilo Selo. Ker so zemljoradniki izrazito monarhistična in pristno srbska stranka, hoče mo podati nekaj citatov iz njihovega lista, da se ne bode zopet govorilo o «prečanskem» pojmovanju in natolcevanju:

«Za vlado in njeno večino je vojska še tisto, kar je bila za pokojnega kralja Milana in Vladanovo skupščino — privatna, tajinstvena ustanova, ki jo more vlada vedno okreniti proti narodu. Kakor pod Francem Jožefom, tako je vojska tudi sedaj neka rezervna žandarmerija, ki naj vzdržuje red, z drugimi besedami: drži na uzdi meščane in kmete, kadarkoli se to vladi zdi potrebno. Poleg tega se dostavlja, da mora vojska varovati meje, braniti deželo pred zunanjimi sovražniki in preprečevati tiho-tapstvo, dasi obstoja neka obmejna četa, ki bi sedaj, ko smo naše narodne sovražnike premagali, mogla biti za to zadostna.»

Iz teh razlogov in na podlagi teh temeljev se največji del budgeta troši za vojsko, račun se pa nikomur ne polaga, ker je vse skupaj vojaška tajnost. Danes stoji pred nami kot temna senca pogin rekrutov v Albaniji, smrt in trpljenje Zečevićih rekrutov lanske zime, bitoljska katastrofa, ki je razkrila škandalozno gospodarstvo z vojnimi materialom, upor v Plevlju in nepregledna vrsta slučajev krutega in nekulturnega postopanja z aktivno služočim vojaštvom. Protesti in interpelacije proti temu — zadevajo zopet v vojaško tajnost in prepričujejo s hrupom in kričanjem.

Naj nadaljuje srbsko zemljoradniško «Selo»:

«V imenu te vojaške tajnosti so šli Srbijanci na vojno v spodnjih hlačah, kakor pod Karagorgjem in v jeku najljutejšega boja so ostajali brez municije! Ogromen vojni proračun, ki je pred vojno rastel kakor kvas, se je trošil za oficirske plače in parade, a ne za opremo vojske za vojno, države in naroda za obrambo. Močne vojske ravno tedaj ni bilo, ko bi je bilo najbolj treba; ljudstvo je moralo golo in boso s svojimi prsi braniti državo pred pogubo in jo je tudi obranilo kljub vsem političnim in stratežičnim pogreškom.

Častniki tudi danes še zahtevajo čim več polkov in čim več kasarn, čim več podčastniških šol, čim daljšo službeno dobo, čim večji vojni proračun: zahtevajo prav tisto, kar so zahtevali častniki, ko je bila vojska najemniska, ko vojaki niso bili ljudski sinovi, ki jih vodi pod zastavo ljubezen do rodne grude. Nihče, pa niti sam vojni minister, ne pojmi, da vojska ni več tisto, kar je bila nekoč, da je zdaj vojska ljudstvo samo, a celega ljudstva ni mogoče zabiti v kasarne! Tisti, kdor v resnici hoče pripraviti močno vojsko za vojno, mora v mirnem času pripravljati močno ljudstvo, ker vojna ni več šport posameznih družabnih razredov nego usodno vprašanje celokupne države in celokupnega naroda.

Ako bi vlada in njena večina hoteli malo premisliti o novih pogojih, pod katerimi more vojska danes živeti, potem ne bi bilo težko ustanoviti take vojaške organizacije, ki bi državo stvarno zavarovala pred sovražniki, a ne bi bilo pri tem treba ljudstva izsesavati ne gospodarsko ne telesno in ne da bi moral biti proračun tako velik, kakor je sedaj.»

Odkrite in poštene besede, naši oblastniki so pa daleč od tega, da bi jih razumeli in uvaževali. Če se med seboj skregajo radi visokih šarž in profitov, sicer vprijejo po svojih listih o strašnih nakanah, ki jih pripravljajo bela ali črna roka, proti pošteni interpelaciji pa složno vpijejo: roke proč, vojska nad vsemi! Poštena srbska

javnost se drami, kakor iz citatov razvidno, kaže, kako je in kako bi moralo biti, prišel bo pa čas, ko se bodo strnili vsi ljudski sloji in odpravili vse težke in krvave daritve, ki tvorijo toliko bremen in nesreč.

Vojaška bremena.

Beograd, dne 5. maja 1922.

Minister vojne in mornarice general Vasič je v seji finančnega odbora dne 5. t. m. zahteval nič manj nego 7 in pol milijona dinarjev, to je 30 milijonov kron za letošnje vojaške manevre. Cel proračun vojnega ministristva znaša po «zmanjšivanju» nič manj nego eno milijardo 131 milijonov, 173.434 dinarjev 40 para, to je 4 milijarde, 524 milijonov 693.737 kron 60 vin. Toliko stane našo državo oborožena sila!

Naši poslanci v finančnem odboru, ki je reševal proračun, so imeli silno težavno stališče. Edini poslanec Djonović je bil z nami in deloma Lazič. Vsi drugi pa: demokrati, radikali in slovenski samostojneži si niso upali odpreti usta proti neznansko ogromnim stroškom vojske. Jugoslovanski klub sta zastopala pri seji poslanci dr. Dulibič in Žebot. Oba sta v obširnih govorih govorila proti sedanjemu sistemu vojske in izmetavanju milijard narodnega premoženja za tako neproduktivno ustanovo, kot je vojska.

Poslanec Žebot je povdarjal:

Za bolnišnice, za cestarje, za železničarje, za druge delavce, penzioniste, drž. nameščence nimate denarja, a za kanone, za smodnik za armado hočete izmetati kar pet milijard kron! Pri proračunu za invalide črtate 33 milijonov dinarjev, to je 132 milijonov kron, a za nebroj visokih generalov imate kar stotine milijonov! — Za manevre v letu 1922 zahteva vojni minister kar 30 milijonov kron! To ogromno svoto zahteva minister od državne blagajne v letu, ko so naše finance podobne be-raču. Predlagam, da se ta cela postavka od 30 milijonov briše. S tem vam pomagam kratkim potom do izdatne svote! Manevrov ne potrebujemo!

Za automobile in kočije — povečini luksiozne — ter za bencin, šoferje, mazila, avto-delavnice je v proračunu nad 100 milijonov kron. To je strašna potrat! Vidim često, da oficirji z državnimi vozili (avtomobili in kočijami) vožijo veseljake in ženske. Ko na tisoče in tisoče ubogih invalidov, revnih delavcev in drugih sirot stoka od gladi ter umira, ko ubožni sloji nimajo niti sredstev za najpotrebnejše: za obleko in skorjico kruha, je vnebovpijoča krivica, da vojni minister troši toliko denarja za luksuz!! Predlagam: Vse te postavke se naj brišejo!

Naše fante in oficirje se po nepotrebnem, da ne rabim izraza «nalašč» transportira nad 1000 (tisoč) kilometrov daleč iz Slovenije in Hrvatske v Makedonijo. To stane državno blagajno po proračunu tudi nad 150 milijonov! Zahtevam, da se pusti naše sinove v doma-čih kadrih pod komando domačih oficirjev. Postavke za te transporte pa se naj črtajo. Videli boste, da bo to v prid armadi in državi!

Po izjavi vojnega ministra šteje naša sedanja aktivna vojska okoli 120.000 mož. (Natančnih številkih seveda niti vojni ministerstvo ne zna!) To je pretirano, preogromno število. Stalni kader se mora na vsak način zmanjšati sedaj začasno vsaj za polovico, a bodoči vojni zakon mora uravnati aktivno službo v obliki milice. Predlagam, da se število aktivnih vojakov zmanjša takoj za 60.000 mož in da se začasno tudi zniža službeni rok na 6 mesecev ali vsaj na 12 mesecev. S tem bomo prihranili državni kasi zopet najmanj 500 milijonov!

Konfiskacije konj in vozov v letu 1922 se naj opuste. Državo stanejo te komisije par milijonov, a so v samo škodo. Kmetje vas kolnejo in tudi upravičeno. Škode jim noben vrag ne povrne. Odvzeti vozovi pa trohijo zunaj na snegu, dežju, solcu in blatu. Vojni minister bo z opustitvijo klasifikacij prihranil državi milijone, ljudstvu pa sto in sto milijonov.

Govoriti hočem odločno besedo tudi glede vojaških dobav. Skrivnostna in tajinstvena je navadno oddaja do bav za armado. Javna tajnost je, da se tu zapravi na stotine milijonov davkoplačevalčevega in državnega imetja. Zadeva polkovnika Vasiča v Gradcu in na Dunaju nam pove dovolj. Način oddaje dobav se mora spremeniti. Zahtevamo jasne račune in parlamentarno kontrolo! Ob enem pa kritikujem, kako se izplačuje našim obrtnikom poštno izvršene dobave. Na primer: pošten slovenski mesar Brezočnik v Mariboru je leta 1920 dobavljal višji vojaški realki v Mariboru meso. Poveljnik Jakovljevič je vporabil svoto 80.500 kron v druge svrhe, a začetnik Brezočnik še do danes ni dobil svojega novca. Niti na sodnijske pravomočne razsodbe se ne ozirata. Upropastiti hočete malega obrtnika. Isto počenjate z dobaviteljem Kirbišem. Dolžni ste mu okoli 500.000 kron, a nočete mu plačati. Zdravnika dr. Kumbatoviča ste prisilili, da je moral 20 mesecev opravljati službo vojaškega zdravnika v garniziji Maribor. Mož se je uklonil, je vestno vršil svojo službo, imel je veliko izgubo in škodo, ker so mu — zdravniku — specialistu manj plačali kot kakemu podnarédniku. — Sodišče mu je že v dveh instancah prisodilo odškodnino, a vojno ministrstvo mu noče izplačati dolžnih

55.000 kron! Malemu mizarju dolgujete na pošteno izračunanih delih 12.000 kron. Tudi temu siromaku nečete nad 1 in pol leta nakazati te svote! Ja, gospodje! Take razmere so res žalostne, da ne rabim izraza škandalozne!

Ne morem si kaj, da se ne bi zopet dotaknil vprašanja: postopanja z vojaki. Gospodu ministru in njegovim referentom vidim, da ta zadeva ni ljuba, a ne morem jim pomagati. Kratko vam povem: Tak o ne gre dalje! Kot zastopnik ljudstva zahtevam, da se mora z našimi sinovi človeško postopati. Tepsti, gladovati ali mraz prenašati našim fantom ne pustimo! — Predlagam, da se vse krivce, kateri z našimi sinovi v posameznih garnizijah nepošteno postopajo, strogo kaznujejo in odslovi iz vojaške in vsake druge državne službe.

Priporočam nadalje strogo varčevanje pri materialnih izdatkih. V Bitolju je vsled malomarnosti vojne uprave zletela v zrak velika množina municije. Ubitih je mnogo oseb, škoda je milijonska. Na vsakem koncu in kraju vidimo, da trohijo v blatu vojaški vozovi, cele grmade tovornih avtomobilov, (ki ste jih odpeljali iz Slovenije in Hrvatske) ležijo tu v beograjskih pustih skladiščih v propast. Pri eni bateriji, kjer je bilo treba poprej samo 22—30 konj, jih imate sedaj 70. Koliko tu zgubi država, vidite iz računa, da stane krma za enega konja na dan 35 dinarjev, to je 140 kron!

Mi nismo proti obrambi domovine. Ne! A naša brambna sila mora biti dobra, po ceni in taka, da bomo z njo zadovoljni i vojniki. Vojska ne sme biti zavod za mržnje ali upropaščenje narodnega imetja. Vstrajam pri svojih predlogih in izjavljam v imenu Jugoslovanskega kluba, da bom s svojimi tovariši glasoval proti proračunu ministra za vojno in mornarico.

Vladna večina se ni ozirala na predloge opozicije in je sprejela proračun, kakor ga je želel vojni minister. Tudi zastopnik Samostojne kmetijske stranke Drogenik je glasoval za ogromne izdatke in tudi za manevre. A glasoval je proti predlogom, da se zniža število vojakov, da se zmanjša službena doba, da morajo ostati slovenski in hrvatski fantje v domačih kadrih, da se naj opustijo nepotrebnih manevrov itd. Na shodih pa samostojneži in demokrati govorijo, kako «delujejo» za ljudstvo!

Kedaj bodo volitve?

Iz Beograda nam naš poročevalec poroča:

Sigurno je, da bodo volitve v oblastne in srezke skupščine že tekom letošnjega poletja. Volitve v narodno skupščino pa se pričakujejo v pozni jeseni. Z veliko naglico se posvetujeta demokratski in radikalni klub glede volilnega zakona. Poročilo, da bi obveljal Marinkovičev kombiniran način štetja glasov, ki bi upeljal zopet osebe ne candidature po volilnih okrajih in ob enem skupno kandidatno listo, je neresnično. Skoro gotovo je, da ostane sedanji način strankarskih kandidatnih list, a da se vendar upeljujejo državne kandidatne liste. Te dni bo v obeh največjih vladnih grupah padla končna odločitev, kedaj bodo volitve in kake bodo.

Radikali in demokrati uvidevajo, da tako ne more več iti dalje. Čimprej se izvršijo volive, temprej se bodo razbistrile i razmere gospodarske ter politične. Da se bližamo volitvam, je jasen znak ta, da so koncem aprila vse parlamentarne stranke poslane svoje vodilne može med volilce.

Po kraljevi poroki bomo imeli v naši državi dobo razburkanih političnih bojev.

Politični pregled.

KRALJEVINA SHS.

Seja narodne skupščine je sklicana za danes, 10. t. m. Demokratsko časopisje javlja, da pride pred parlament 15. t. m. debata o državnem proračunu, ki je predviden za to. 45 dni.

Ministrski svet se je bavil s poročilom finančnega ministra, ki je referiral o pogojih treh ponudb našega zunanjega posojila. Ministri niso glede zunanjega posojila po stari navadi sklenili nič definitivnega. Druga točka ministrske razprave je bil program svečanosti ob kraljevi poroki. Program svečanosti mora pred objavo odobriti kralj.

Demokratsko časopisje dolži radikale, da hočejo ukiniti ministrstvo socijalne politike. Tej nameri radikalov se bo uprla cela opozicija.

Finančni odbor je razpravljajal na svojih zadnjih sejah o proračunu ministrstva za trgovino in industrijo, ki znaša 40.689.000 dinarjev. Druga točka debate je bil proračun ministrstva za šume in rude, ki znaša 218 in pol milijona dinarjev in je bil reduciran za 6 in pol milijona din. Financijski odbor je zvišal gozdarskim uradnikom doklade.

GENOVSKA KONFERENCA.

Velika antanta je vedno bližje razpada. Vtis Lloyd Georgejevega razgovora s predsednikom francoske delegacije Barthoujem je ta, da je zavezništvo med Francijo in Anglijo prekinjeno in da Anglija smatra, da lahko od tega dne dalje išče novih prijateljev in sklepa nova zavezništva. Lloyd George je tudi dejal, da je potrebno sporazumeti se z Nemčijo in to celo v slučaju, če bi morala Anglija tudi vojne odškodnine izgubiti. Po tem takem gre

Francija sama z Belgijo ter lahko premišljuje, od koga ima več, od Anglije ali od Belgije. Angleška javnost je še bolj nasprotna Franciji, ugledni listi že dalje časa naglašajo, naj se zveze z njo prekinejo. — Rusija vstraja. Izvestja izjavljajo, da so pogoji novega zavezniškega memoranda za Rusijo popolnoma nesprejemljivi. Rusija odklanja tudi ustanovitve sodišč in razsodišč, kakor jih antanta misli osnovati. Antantna spomenica vzbuja vtis, da velesile ne poznajo položaja, ko se udajajo nadam, da pomeni nova gospodarska politika Rusije prelom s komunizmom. Sledilo bo razočaranje in za polom genovske konference bodo odgovorne antantne države. Sovjetska Rusija bo toliko časa čakala, da bodo antantne sile radi svojih notranjih bojov in radi svojega zavoženega gospodarstva prisiljene, odpovedati se svojim kapitalističnim in kolonialnim željam.

Beleške.

«Koalicija.» Kako izgleda radikalno-demokratska koalicija, se lepo vidi iz zadnjega dela ministra pravde dr. Markovića. Odpustil je iz službe 30 sodnijskih pisarjev, ki so «demokrati» in sedaj se pričakuje, da bodo demokratski ministri iz svojih uradov pometali radikale. — Kmalu bo stalno uveden sistem dveh garnitur. Uradnik bo lahko samo radikal ali pa demokrat. Ko pridejo radikali na vladno, zletijo demokratski uradniki na cesto, ko pa zavladajo zopet demokrati, doleti ista usoda radikalno uradništvo. Lepo se bo vrstilo: ena uradniška garnitura na cesto, druga v službo, gori, doli, gori, doli.

Dva sveta v Beogradu, označena po «Nedeljnem Glasniku.» Advokat se hudeje pri gledališki blagajni: «Nikdar ne more človek priti do pristojne vstopnice in mesta. Prepoceni ste, zato pa ves svet dere v gledališče.» — Profesor univerze se razgovarja z gledališkim igralcem: «Pravijo, da gledališče ni tako slabo, kot na zunaj izgleda.» — «Kaj, ali v teh treh letih še nikdar niste bili notri, se čudi igralec.» — «Kako neki, odgovarja profesor, »stirje smo, ženo in otroke ne morem spraviti na galerijo, parterja pa plačati ne morem. Predragi ste!»

Med ruskimi begunci raznih strank, pa tudi med za-grizenimi caristi in celo med belo soldatesko se je začelo buditi spoznanje, da bi bilo le najboljše, pomiriti se z Rusijo, kakoršna je. Dolgo so upali, da jim čas in pa tujja pomoč vrne časti in gradove, blesteče uniforme in razkošja, pa tudi oblast in moč nad ruskim kmetom, marsikaj so poskušali, s celo svetovno reakcijo so se pajdašili, sedaj pa vidijo, da baš oni, ki so jih poprej hujskali ter vse mogoče obetali, danes upoštevajo sovjetsko Rusijo in ljudskega komisarja prosijo za razne koncesije. Orožje in laži niso zalegle, Rusija živi in bo živela svoje življenje v duhu revolucije. pridobitev in to spoznanje se vzbuja tudi v glavah ruskih beguncev, ki niso popolnoma podivjali v dvorjanskih in militarističnih blodnjah. Te dni se je oglasil ugleden član bele garde grof Tolstoj ter izjavil: «Borba je končana, rdeči so popolnoma zmagali. Državlanska vojna je končana. . . . Obstoja tri pota za nas Ruse: ali da zberemo vojsko, obstoječo iz tujcev, in da napademo Rusijo. To bi značilo, da hočemo preliti še morje krvi. Druga možnost, da ubijemo boljše sile z lakoto, kar pomenja toliko, kakor uničiti Rusijo. Tretja pot pa je: da priznamo, da ni v Rusiji druge vlade kakor boljševiška. Iz tega bi sledilo, da se je treba vrniti v Rusijo in sodelovati za zagotovitev vsega lepega in dobrega, kar je prinesla revolucija, in za uničenje vsega slabega, kar je takisto rodila revolucija. Jaz sem si izbral to tretjo pot!» — Mnogo jih bo še šlo po tej poti, čim prej gredo, tim bolje za njih.

Za porušen Bitolj se zbirajo milodari. Vladna podpora je neznatna in zato ni rešitve brez privatne pomoči. Darovi se zbirajo po Jugoslaviji in tudi po Bolgariji se pridno zbira, ker je v nesrečnem mestu oškodovano dosti ljudi bolgarske narodnosti. Bolgarska pomožna akcija je za nas razumljiva, ves kulturni svet jo mora pozdraviti in ceniti, samo v Beogradu se radi nje hudejejo in agitirajo po listih, naj se odkloni. Tako torej, zanikernosti in nered, ki je uničil Bitolj, so znali upeljati in zagovarjati, mestu in žrtvam pa ne znajo pomagati. Se-stradanemu ljudstvu brez obleke in krova dajejo mesto pomoči besni šovinizem.

Razstava otrok. Beograjski mogotci so si izmislili novo zabavo. Napravili so razstavo otrok od 1 mesca do 1 leta. Zdravniška komisija otroke pregleduje in najbolj razviti in zdravi otroci dobivajo nagrade. To se pa ne spomnijo, da bi bilo dobro, zdravniško pogledati otroke stradalnega ljudstva, delavcev in siromakov, ki stanujejo v kletih, barakah, vagonih. Zdravniški izvidi bi bili: jetika, slabokrvnost, onemoglost vsled vsestranskega pomanjkanja. Pri teh nedolžnih žrtvah kapitalizma in izkoriščanja naj se oprostijo mogotci z darovi, če imajo le količkaj srca in če jih je le malo sram razkošja ob tako strašni bedi.

Gozdne sleparije in afere. V Črnigori, zlasti okrog Rožaja in biogradskih jezer, so veliki državni gozdovi, prihajajo pa tudi cele trume raznih špekulantov, ki bi si radi nekaj kosov prilastili. Eden povdarja svoje «narodne zaslugе», drugi ponareja stare zemljiške dokumente, tretji «maže» in slepari, da dobi lep kos gozda v dar ali zakup in da postane še državni lesni liferant. Neki Radonjič iz Ražaja je to posebno dobro izvedel. Še pred vojno je bil kupil od nekega bega zemljišče, ki meji na velik kompleks državnega gozda. Ko je črnogorski minister odredil popis zemljišč, je Radonjič skušal spraviti državno hosto pod svojo mejo, pa se mu ni posrečilo. Kar ni šlo tedaj, je to šlo sedaj. Radonjič je dobil neke 500.000 dinarjev in s tem denarjem je hodil in «mazal» po Beogradu. Danes je večkratni milijonar, gozd od približno 30 kvadratnih kilometrov se mu je pripoznal in pripisal. Beograjski listi mnogo pišejo o tej korupciji, pa kaj to pomaga. Multimilijonar Radonjič se smeje, gozd je dal v eksploatacijo Zemaljski in prometni banki in sedaj bo brez brige piroval v največjem razkošju. Smejejo

se tudi oni državni ljudje, ki so pri tej umazanosti in pri tem drznem ropu državne imovine pobasali lepe kupe tisočakov.

Same tajnosti. «Selo» piše: V našem selu je beležnik (uradnik), ki je zelo učen in izobražen. On nam tolmači celo politiko. Mi ga vprašujemo: «Zakaj sedaj povečajo kraljevo apanažo in poslaniške dnevnice, ko se narod še suhega kruha ne more najesti?» — Beležnik nam odgovarja: «To je državna tajnost.» — Vprašamo ga: «Zakaj naši rekruti služijo v Prištini, oni iz Prištine pa prihajajo sem?» — Odgovor: «To je vojna tajnost.» — Novo vprašanje: «Zakaj smo propadli v Rapalu?» — Odgovor: «To je diplomatska tajnost.» — In na končno vprašanje: «Ali smo nekaka zarotniška država, da je pri nas vse tako tajno?» nam odgovarja: «To je pa Pašičeva tajnost.»

Dnevne novice.

Diamantna in srebrna poroka. Iz Selnice ob Dravi nam poročajo: Dne 21. maja bomo obhajali izvanredno lepo slovesnost. Zakonska Martin Kure in Marija, rojena Krelj bodeta praznovala 60letnico svoje poroke, to je diamantno poroko. Oba sta še čila in čvrsta. Obenem praznuje njun najstarejši sin Andrej Kure in Marija, rojena Hrastnik srebrno poroko. Bog živi obe zakonski dvojici še mnogo let!

Republikanske dobrote dr. Novačana. Poročilo iz Središča. V nedeljo se vrši na Grabah nek shod nove republikanske stranke. Dr. Novačan, ki je ustanovil to stranko, da bi zlezel pri prihodnjih volitvah malo «više», prosi že sedaj vse somišljenke, da pridejo s koši na shod, da si vsak lahko odnese poln koš njegovih republikanskih dobrot, katere bo pripeljal s seboj.

Neverjetni, kakor sv. Tomaž so vojaški oblastniki. Zaradi svetovne vojske je občinam bivanje in sploh življenje marsikoga res neznano in se ne more ničesar zanesljivega dognati. O malokaterem, v vojni padlem je došlo kako pismeno, še manj uradno potrdilo o njegovi smrti; mnogi so izginili v ujetništvu brez duha in sluha; nekaj jih je zaradi vojaške dolžnosti potegnili tudi čez mejo in svojega sedanjega naslova občinam (dostikrat niti staršem) taki ne pošljejo. Vojaški predpisi pa se znašajo nad župani pod osebno odgovornostjo. Vedeti bi moral za vsakogar. Za pogrešane zahtevajo (brezuspšno) mrtvaške liste. Kdo jih naj uradno izstavi? Odgovor, «tuuradno nepoznan, bivališče neznan» in slično si vojaške oblasti kratkomalo prepovedujejo, županom pa grozijo. Ali na Balkanu za vsakogar natanko vedo?

Mnogo zmešnjav je v zapisnikih mož in mladencev, podvrženih še vojaški dolžnosti. Preglavico povzročajo občinam in orožnikom, vojaškim in -upniškim uradom. Vzrokov je več. Pogosta selitev družin in oseb iz občine v občino, iz fare v faro; zanikernost ljudstva pri zglaševanju na občini in v župnišču; dvomljivost glede pristojnosti in domovinske pravice; nejasnost vojaških predpisov, katera občina naj vodi v zapisnikih rekruta ali črnovojnika, ona v kateri je rojen ali ona, v kateri prebiva, ali ona, kamor je pristojen. Županom bo delo olajšano, orožnikom poizvedovanja in župnikom iskanja po knjigah prihranjena, vojaškim oblastem bo marsikak neuspeh izostal, ako enkrat sposobna vlada to babilonsko zmešnjavo uredi.

Občinska pristojnost poedinih oseb in celih družin je mnogokrat nejasna. Nabere se cel kup spisov. Potujejo ob občine do občine. Druga zavrača na drugo. Vsaka se otreša zlasti nepremožnih. Vojaškim, sodnijskim in političnim oblastem ni mogoče priti do zanesljivosti. Bolnišnice pritiskajo s svojimi izvestnicami. Opomoglo bi se tem težavam, ako bi morda vlada zakrtila, naj se v določenem roku, recimo v treh mescih vsakdo izpriča z uradno listino na občini svojega sedanjega bivališča, kam je pristojen. Občine bi se potem med seboj pomenile glede zunanjih pristojnežev. Le tako bi prišle občine do seznamov svojih občanov, občani pa do svojih domovinskih listin. Obojem bi bilo ustrezno.

Izobraženemu (inteligentnemu) Slovincu naj bi nikar ne zadostovalo, vedno in vedno čitati le en sam list in še tega brezverskega. Moder inteligent seže tudi po drugih listih. Da se resnica prav spozna, je treba slišati oba zvona. Timeo lectorem unius libri, to je, bojim se onega, ki bere le enostransko, vedno svoj strankarski evangelij. Ta enostranost je tudi vzrok, da slovensko izobraženstvo ne pride do spoznanja resnice in pravice, da tava v strankarsko-strastni slepoti. — Opomin velja liberalni gospodi; kolikor je krščanske, še sama rada sega po nasprotnem berilu. Berilo, čtivo je hana človeškega duha, zato silno važno.

Kritizira naše liste že skoro vsakdo. Raje naj pomaga, da se zboljšajo in spopolnijo. Razširjati jih je treba; plačujočih naročnikov jim preskrbeti; novice iz domačega kraja hitro in zanesljivo poročati, kdor more, napiše naj kak članek po svojih močeh. Čudno: protikrščanski listi so tolikokrat zelo slavnati, mnogokrat lažnjivi, vedno polni sovraštva do Boga in Cerkev, do kmeta in delavca — pa vse je dobro in lepo in četudi drago plačano, se zdi ceneje, ko naši listi. Ljudje božji, poslušajte vendar svojo vest. Odgovornost je vaša, kaj berete, kaj podpirate.

Poročila časnika niso toliko več vredna, če so najnovejša, ampak če so zanesljiva. Listi, ki s svojo naglico lovijo kupovalce, bi morali, ko bi bili pošteni, marsikatero prenaplajeno poročilo (časniško raco ali pa nasedbo) popraviti, preklicati ali dementirati. Tega ne marajo. Se bojijo posledic. Bralci takozvanih senzacijonelnih novic so dostikrat bridko razočarani. Naročniki židovsko-usiljivih listov niti ne verjamejo, da jih dostikrat nalašč farbajo. Bolje počasno, pa verodostoj-

no poročati. Ne zamerite nikoli našim poštenim listom, ako vam pride kaka novica tri, štiri dni pozneje v roke. Je pa bolj zanesljiva. Sami veste, da so prvotne, nagle novice povsod nekoliko pretirane ali napak zavite.

Imenitna vožnja. Dne 8. t. m. sem moral na kafemlin da me potegne iz Bučevca v Maribor. Nisem mislil, da vozi tako naglo. Ne vem, ali sem dobil glavobol od pre-nagle vožnje, ali pa vsled prijetnih dišav v kupejih. In kako udobno smo se vozili v ličnih in kristalno čistih vagonih, kjer smo se smeli tiščati kakor rusi v ozki posodli! Tako krasno vožnjo bi privoščil kakemu železniškemu inšpektorju. Škoda, da gg. ministri in g. kraljevi namestnik ob priliki blagoslavljanja verzejskega mosta niso imeli sreče stati tako naphani po kupejih in hodnikih, kakor mi ubogi proletarci. Gotovo bi dali železniški upravi prav hitro na znanje, naj poskrbi zadostno število vagonov za osebni promet na progi Ljutomer—Radgona. Morda pa storijo to uslugo ljudstvu tudi brez tega. Potem jih pri prvi prihodnji priložnosti sprejmejo Muro-poljci še bolj svečano. Bomo videli, ali jim je kaj do te časti in odlike.

Iz Kaple na Kozjaku dobivamo zadnje dni ogorčene pritožbe, ki veljajo našim državnim oblastem. Objavimo le nekatera vprašanja v premislek in v upoštevanje. Veliko ste nam obetali, ko ste nas odmerili v SHS— kaj pa ste nam doslej dali? — Za koga so naši dobri predniki stavili šolo, župnišče, gostilne? Mislimo, da za poduk otrokom in stanovanje učiteljem, za duhovnika, za domačine, ne pa za oboroženo silo. — Ali ste gospodje v Slovenjgradu res tako prepričani, da vsa trojna straža preprečuje tihotapljenje, ali da nas brani morebitnega napada od severa? Mi ne. (Opomba uredništva: Naznanjeno nam je več naravnost šaljivih slučajev kapljanske premetenosti napram vsem stražam, pa tudi nepravilnosti straž, da bi se gospodom ne ljubilo več, norce briti iz obmejnega ljudstva, ko bi jih priobčili. Izročili jih bomo raje Jugoslovanskemu klubu v eventuelno uporabo, če se oblasti ne zmožujejo.)

Kaj je s prolaznicami ob državni meji na vsako stran baje 10 km.? Obljubljene so že dolgo. Prehod pa je celo dvolastnikom še sedaj od naše strani silno otežkočen. Koliko potov, potrdil in izjav in kolekov je treba, kdor hoče na svoje zemljišče po svojo lastnino. — Kaj nameravajo naše oblasti s tem krutim ravnanjem? Na avstrijski strani so dotične prolaznice za bližnje obmejne prebivalce na občinah že izgotovljene. Čakajo le, da se to zgodi tudi od naših oblasti. Pri sedajni draginji onstran in tostran se nam ni več bati tihotapljenja. Ali pa kar začnimo zidati kitajski zid okoli SHS. Zidarjev je zaradi draginje dovolj brez dela.

Izkaznice ali legitimacije so pričeli zopet zahtevati varnostni organi na železnicah, potih, in stezah, ulicah in cestah, v mestu in na deželi. Dobro storiš, ako nosiš vedno seboj v žepu kako uradno listino, če le moreš s sliko (fotografijo) o svoji častivredni osebi in osebnosti, stanu in poklicu. O presrečna Jugoslavija — vsa bodeš kmalu namalana! Ali je na Balkanu tudi tako strogo?

Gozdovi so ozeleneli, pred tednom se je praznoval srbski Jurjev dan, znan kot hajduški praznik po srbski priložnici: «Djurđev danak, hajdučki ustanak.» Hajdučija cvete vedno bolj, vsi srbski listi so je polni. Južnosrbski odmetniki so še precej mirni, v Črnigori so pa napadi na dnevnom redu. Po gozdovih in planinah mrgoli beguncev raznih vrst. Mnogo je političnih beguncev, ki so se umaknili policijski batini in terorju od strani političnih nasprotnikov, ki kažejo svojo oblast z vsemi sredstvi, drugi so pa navadni roparji, ki se z roparskim poslom bavijo že leta in leta. Značilno je, da policija in žandarmerija prve bolj zasleduje, kot pa druge, ki so radi tega seveda vedno bolj predrzni. Ob belem dnevu prežijo v soteskah ceste od Njeguša do Andrijevice, ustavljajo potnike, vozove in celo avtomobile ter izropajo vse, kar jim pride pod roko. — Med političnimi begunci je tudi komunist dr. Vukašin Marković, ki je v Črnigori na dobrem glasu, ker zastoji po hribih zdravi ljudi ter nobenemu ne dela kake nadloge. Žandarmerijske patrulje so mu pa vedno za petami. Pred kratkim so njegovo društvo napadle, prišlo je do boja in par pandurjev je odneslo težke rane.

Železniške zveze križem sveta so se do državnega preobrata brale na vsaki železniški postajnici. Danes ni več tako. Za vozne rede pripravljene table so gole, uradniki niso vsevedni, sprevodniki drugih prog ne morejo zasledovati. Se pripelje na važno železniško križišče, pa lahko (v resnici težko) tam ure in ure čakajo, celo kje pod milim nebom prenočijo, prej ko imajo zvezo dalje. Mora res tako balkansko biti? Poslance prosimo, naj opozorijo v ministrstvu na ta nedostatek. Vsaj državne železnice naj privoščijo vozne rede, če ne vsem, pa vsaj poglavitejšim postajam južne železnice. Zdaj je namreč tudi iz preprostega ljudstva že marsikdo prisiljen, voziti se po svetu. Za zabavo, brez potrebe se pa narod itak ne vozi. Dragocenih voznih redov ne premore vsakdo.

Na pomoč delegaciji v Genovo so poslali, kakor čitamo v beograjskih listih, še predsednika novinarskega združenja g. Dušana Nikolačevića. Vlada s svojimi delegati je zavozila, sedaj pa novinarje pošilja kot izvedence v Genovo, da potlačijo fiasko.

Ležarine na carinarnicah. Izšle so nove določbe, s katerimi se določa rok 48 ur za ležarine prosto vskladiščenega blaga. Dvodnevni rok prostega ležanja blaga se začneja računati od dneva, v katere mje carinarnica vrnila duplikat predajatelju blaga, t. j. železnici. Ako pa ta dan pade na nedeljo ali praznik, ko carinarnice ne poslujejo, oziroma če je zaporedoma več takih dni, tedaj začne ležarine prosti rok teči še le od sledečega delavnika. Ako bi drugi dan, ki je določen za ležarine prsto ležanje blaga, padla nedelja ali praznik ali več takih

zni zaporedoma, se bo kot drugi dan računal prvi delavni dan, ki sledi po praznikih. Carinski uradniki morajo brez odlaganja še isti dan, ko se je dejansko izvršil prejem blaga, vrniti duplikat reverza predajatelju blaga, t. j. železnici. Carinski uradniki morajo skrbeti, da se po njihovi krivdi ne prekorači petdnevni rok (2 dni prostega ležanja in 3 dni za izvršitev carinjenja). Upravniške, v katerih carinarnicah bi se po krivdi za to odgovornih uradnikov dogajalo prekoračenje rokov, se bo pozvalo na zagovor radi malomarnega izvrševanja službe. Ta narebda je stopila s 1. maja ml. l. v veljavo. Opozarjamo vse zainteresirane, da se v polni meri poslužijo novih določb, ki jim omogočujejo odvrniti krivično zaračunjanje ležarine.

Čudne govorice se širijo o nekem orožniku, ki je prišel pred kratkim iz Haloz v Cirkovca. Merodajne oblasti se opozarjajo, da doženejo resnico in da s tem napravijo temu govoricenju konec.

Primer enakopravnosti. Kredit za stavbe je takole razdeljen na posamezne pokrajine: Za Srbijo 151 milijonov, Črnogoro 20, Bosno in Hercegovino 23, Hrvatsko in Slavonijo 18, Slovenijo 14, Banat in Bačko 11 in za Dalmacijo 8 milijonov dinarjev. Pri takih razdelitvah ni težko spoznati pravega lica in namenov centralizacije.

Meja pri Subotici. Določena je končno naša meja proti Madžarski v subotičkem okraju. Madžari so več zasedli, kot pa jim pripada in o kakem pogajanju niso hoteli ničesar slišati. Sedaj je mednarodna komisija potegnila mejo upirajoč se na trianonski dogovor seveda z varjanto v ogrsko korist. Od ozemlja, ki so ga Madžari začasno zasedli, pripada državi SHS samo ena tretjina. Na naši strani je Dolnja in del Gornje Kelebije, železniška postaja pa že na madžarski.

Za rešitev Banata pred nalivi in poplavami pripravljajo kar štirje ministri — poljoprivrede, agrarne reforme, gradjevine in notranjih zadev veliko konferenco, na kateri bodo razpravljali, kako naj se zavarujejo banaška polja pred velikimi nalivi, kot so bili v pretečenem mesecu. Konferenca bo prišla ravno do jeseni skupaj, ko bo zopet dež in poplave in ker bo tedaj že prepozno, da bi kaj reševala, se bodo začeli ministri zbirati zopet prihodnje poletje, nalivi bodo pa vedno v svojem navadnem času povzročali škodo, kakor dozdaj.

Za 100.000 dinarjev oškodoval invalide. Te dni so zborovali invalidi v beograjskem hotelu «Slavija». Zbor je enoglasno obsodil sedanji režim, ki se prav nič ne brija za invalide in osobito pa delovanje Miodraga Stefanoviča — Pribečevićevega eksponenta, ki je oškodoval invalide za 100.000 dinarjev. Stefanovič je naročil in po razdelil med invalide v razprodajo na tisoče in tisoče razglednic, a o izkupičku ni nobenih zapiskov in računov. Stefanovič je špekuliral z invalidnim denarjem i pri klasni loteriji in zaigral 100.000 dinarjev. Miodrag Stefanovič je torej rešil za svoj žep invalidno vprašanje prav temeljito.

Dva rudarja je zasulo v rudniku Doberna, ki spada pod trboveljski revir. Podvzela se je takoj obširna rešilna akcija, a nesrečni žrtvi ni bilo mogoče več oteu. smrtnoponesrečena rudarja se pišeta: Kuhar in Vrtnar.

Obupne razmere v Zadru in okolici. Iz Zadra prihajajo vesti o nevdzdržnem položaju, v katerem se nahaja Zader in njegova okolica. V Zadru in okolici se niso zmenjani stari avstro-ogrski bankovci ne z lirami, ne z dinarji. Radi ničvrednosti starih avstro-ogrskih bankovcev je prebivalstvo zgoraj omenjenih krajev radi vedno rastoče draginje v res obupnem položaju.

Velika nesreča v Foči. Dne 3. t. m. je divjal v Foči velik vihar (Foča leži na meji Hercegovine in Črnogore), ki je porušil 30 hiš, in več pa znatno poškodoval. V bližini Foče so se iz neznanega vzroka zapalile dve veliki šumi. Vojaštvo, žandarmerija in civilisti so na delu, da lokalizirajo požar. Škodo cenijo na 8 milijonov kron.

Na dve leti težke ječe so obsodili v Zagrebu Ivana Mahmet iz Marije Bistrice. Ravno kar omenjeni je bil lansko leto obsojen radi pobune v Mariji Bistrici na osem mesecev. Komaj pa je odsedel osemmesečni zapor, se mu je zopet zahotelo po samoti med štirimi stenami. Pred kratkem je vdrl v kovačnico Fabijana Sobaka in ukradel iz

zaprte omare 22.800 K. Zagrebška sodnija mu je prisodila radi tatvine dve leti stroge ječe.

Italijanska ladja ostane v splitski luki. Dne 5. t. m. je priplula v Split naša prva bojna ladja «Galeb», ki bo odselej stalno štacijonirana v splitski luki. Kakor hitro so Italijani zvedeli, da ostane «Galeb» stalno v Splitu, so se tudi odločili, da ne zapusti italijanska ladja «Missouri» Splita, ampak ostane tam koj pod pretvezo: v Splitu se nahaja italijanski konzulat, na «Missouri» je radiostacija in radi radio-depeš med Splitom in Rimom ostane italijanska ladja stalno v naši luki.

Kitajski škof v naši državi. Krog Velike noči se je mudil v Dalmaciji kitajski škof dr. Josip da Costa Uunes, in je podelil mladini v Sučuru prvo sv. obhajilo. V sprstvu svojega tajnika Casnacho se je pripeljal na parobrodu «Venezia» v Solin in tamkaj izstopil.

Maskirani razbojniki v Srbiji. Iz vasi Sevna pri Smederevu javljajo, da je vpadlo v vas osem oboroženih ter maskiranih razbojnikov. Lopovi so vdrl v koč kmetov, ljudi povezali in jih oropali denarja in obleke. Škode so napravili za 10.000 dinarjev.

Vpad bolgarskih komitov v Južno Srbijo. V srez Stip je vpadla četa bolgarskih komitov z namenom, da tamkaj ro pa in mori. Pred vpadom so bile o celi akciji razbojnikov obveščene oblasti, ki so pravočasno proti tolpi organizirale vojaštvo in žandarmerijo. Med bolgarskimi vpadniki in našo oboroženo silo je prišlo do večurnega boja, iz katerega so izšli naši kot zmagovalci. V boju je bil ubit vodja razbojnikov Bogdanov, več pa jih je bilo težko ranjenih in ujetih. Ujeti komiti so izjavili, da jih podpira italijanska banka v Sofji z denarjem, češ, da naj pobunijo Macedonijo.

Tatovi na železnici. Minuli terek je aretirala policija na postaji v Subotici celo lopovsko družbo železničarjev, ki se je bavila z nasilnim odpiranjem vagonov. Šef te družbe je neki Stefan Silan, Madžar in strojevodja, člani pa: Anton Tikvcki, Rus in Ivan Kozlov, tudi iz Rusije. Vsi so bili aretirani v trenutku, ko so ravno hoteli ulomiti v vagon, v katerem je bilo razno trgovsko blago. Pri zaslišanju so priznali, da so uganjali svoj vlomilski posel celih pet mesecev neopaženo.

Vrednost denarja. Ameriški dolar stane 268—272 naših kron, francoski frank stane 24,80—25 naših kron. Za 100 avstrijskih kron je plačati 3,28—3,32, za 100 čehoslovških kron 533—535, za 100 nemških mark 94—96 in za 100 laških lir 1432—1436 jugoslovanskih kron. V Curihu znaša vrednost naše krome 1,90 centima (1 centim — 1 vinar). Od zadnjega poročila je vrednost naše krome poskočila za tri točke.

Državna razredna loterija. Srečka šte. 41.546, III. kolo, 5. razred, kupljena pri Zadržni gospodarski banki, podružnica Maribor, je zadela 120.000 kron.

Dve lepi knjigi. Sitnosti in nevolje je vsepovsod dovolj: v življenju, v poklicih, teh ali onih — če morda veriznike izvzamemo — v politiki. Ni čuda, če človek ob vsem tem rad seže po knjigi, ki ga vsaj za kratke hipe razvedri in razveseli. Mnogi segajo po tujcih, Marku Twainu in drugih. Imamo pa enakovredne domačine. Rado Murnik, ki nas je razveseljeval nekđaj, ne piše več. Pač pa piše Milčinski, ki nam je v svojem «Drobižu» podal spet prijetne sadove prijaznega svojega humorja. Založila je knjigo Tiskovna zadruga in jo topla priporočamo. — Lepa knjiga, namenjena našim malčkom, ki čtiva nimajo nikoli preveč, je pravljica: «Kralj zlate reke ali črna brata», angleško spisal John Ruskin, prevel Ljudevit Furlani. Zvezna tiskarna v Ljubljani je dala knjigi za sedanje čase izredno elegantno vnanjost. Vsebinsa zanimiva, prevod dovolj lep, Koželjeve slike prav posrečene — za deco lepo darilce. Naše šole naj knjigo za svoje knjižnice omislijo!

Iz Maribora.

Narodni darovi. Po Božiču leta 1921 je bil lov v Kamniški Bistrici, ki se ga je udeležil tudi naš kralj Aleksander. Za prevoz visoke gospode je bilo najetih 30 voznikov, ki pa še do danes niso dobili plačila za to svoje delo. Račune so predložili, pa «nema kredita», če tudi gospod Hribar zastavlja vso moč svoje oblasti in uniforme, da zbere 60 milijonov za «narodni dar.» —

Pisma, ki jih je dobro opisal ljubljanski «Novi čas», krožijo tudi po Mariboru in naši kapitalisti so v neprijetnem položaju, da na lepa povabila «silom ali milom» odgovorijo s kupom tisočakov. Gospod Hribar piše tako le: «Vaše blagorodje! Čast mi je Vas izvesti, da Vas bo v kratkem obiskal gospod dvorni svetnik . . . da Vam izrazi v mojem imenu neko željo, katero ugodno sprejeti Vam priporočam! Prosim Vas, da izvolite gospoda dvornega svetnika blagohotno sprejeti. Z odličnim spoštovanjem . . .» — Kapitalist je seveda strašno lojalen in da na vsak način, da pa nima škode, oškne ob vsaki priliki svoje uslužbenice. Kakor gospod Hribar noč predložiti voznikovih računov v poravnavo Trboveljski družbi, Auerspergom in Windischgruetzom, tako tudi mariborski kapitalisti ne bodo «mogli» zvišati sramotnih plač svojih delavcev.

Krompirjev vitez iz Hercegovine — Jur Džamonja zopet v političnem ospredju. «Straža» se je svojčas veliko in podrobno bavila z obilnostjo g. Džamonje. Tega proslulega medvojnege zatiralca hercegovskih sirot — smo ugnali v kozji rog, da je cele mesce miroval in molčal na političnem polju. Sedaj smo pa zopet zvedeli, da je Džamonji zadišalo po mandatu kot postranskem zaslužku poleg vrtnarstva. G. junak in vitez Jurij dobro zna, da z demokrati ne bo nič — pri prihodnjih volitvah, pa se je kot velevrtnar vrgel na snovanje nove gospodarske stranke, katere štajerski vodja bi rad postal. G. Džamonja je pred dnevi tudi govoril na pripravljalnem shodu te stranke. Poslušalci njegovih besed so bili mneneja, da je dobro in zvito govoril, a gospodarski stranki na štajerskem ne bo načeloval kot skoz in skoz omažeževan tujec, ki se še danes ne upa v Hercegovino radi medvojnih krompirjevih grehov. G. Džamonji bi svetovali, naj pusti politiko, sicer bo doživel dokaj neprimlik, ki bi mu znale škodovati pri vrtnarski veletgovini.

V znamenju obilice vode. Deževni nalivi zadnjih tednov se poznajo tudi pri mariborskem vodovodu, ki je lansko leto vsled suše bil prisiljen na štedljivost z vodo. Dne 9. t. m. je že pustil magistrat škropiti zaprašene mariborske ulice.

Slov. Dijaška zveza (podr. Maribor) priredi v nedeljo, dne 14. maja 1922 ob 5. uri zvečer v Splavarski ulici zanimivo ljudsko igro: «Turški križ» v štirih dejanjih, ki je ena najbolj izvršnih zgodovinskih in poučnih iger in tudi mnogo zabave. Med odmore igra dijaški orkester. Cene sedežev: I. vrsta 4 din., II. vrsta 3 din., III. vrsta 2 in pol din., stoječi 1 in pol din. dijadi 1 din. K obilni udeležbi vabi odbor.

«Sappho», znamenita tragedija v petih aktih. V mariborskem mestnem kinu bodo v petek, dne 12. t. m., ob pol 7. in pol 9. uri zvečer, dve predstavi s slovito kinoigralko Pola Negri za naslovno ulogo. Čisti dobiček teh dveh predstav je namenjen v prid pomožni akciji za stradajočo Rusijo. Z ozirom na ta človekoljubni namen se prosi, da bi občinstvo te dve predstavi polnoštevilno posetilo.

Cepljenje koz v Mariboru. I. za I. okraj, to je notranje mesto, dne 15. maja v ponedeljek ob pol 10. uri v prostorih dekliske šole v Miklošičevi ulici; II. za drugi okraj, to je graško predmestje, v torek, dne 16. maja, ob pol 10. uri v telovadnici dekliske šole v Cankarjevi ulici; III. za IV. okraj to je meljsko predmestje v sredo dne 17. maja ob pol 10. uri v otročjem vrtcu v Erjavčevi ulici; IV. za III. okraj, to je koroško predmestje v petek, dne 19. maja, ob pol 10. uri v telovadnici deške šole v Samostanski ulici; V. za V. okraj, to je Magdalensko predmestje v soboto, dne 19. maja, ob pol 10. uri v prostorih deške šole na Ruški cesti. Pregled in nadaljevanje cepjenja za one stranke, ki so bile zadržane prnesti svoje otroke k glavnemu cepljenju, vrši se teden pozneje vselej na istih prostorih in ob istem času. Prinesti se morajo vsi otroci, stari nad 4 mesece, ki še sploh niso bili cepljeni, ali ki so bili brezuspesno cepljeni, kdor bi za cepljenje obveznih otrok ne prinesel, se bo de strogo kaznoval.

Mestno kopalnišče se odpre v četrtek, dne 11. maja ter ostane odprto kakor navadno ob četrčkih, petkih in ob sobotah.

Ivan Topolovšek.

Življenjepisne črtice slovenskega jezikoslovca.

Piše Davorin Žunkovič.

Ivan Topolovšek je ostal v obče do današnjega dne skorodane popolnoma nepoznan slovenskemu narodu kakor tudi med Slovani sploh. Mož je ostal preziran, čeprav je slavo slovenskega naroda na polju jezikoslovja sijajno povzdignil. Možem-jezikoslovcem kot so: Popovič, Kopitar, Miklošič, Trstenjak, Caf, Oblak, Gregor Krek, Skrabec itd. se kot polnovreden pridružuje Topolovšek, prekaša pa vse v eni točki: Zgradil je svoja dela že na trdni podlagi avtonomizma Slovanov ter v spoznanju, da se nahajajo slovenski jeziki s prajezikom človeštva v organični zvezi.

Življenje tega učenjaka je pa bilo tako osamljeno in skromno, da isto zamoremo opisati samo v nekaj stavkih.

Pisec teh vrst ni mogel nikdar niti slutiti, da bi bil on nekoč kot edini človek, ki bi mu pripadla častna naloga, da opiše življenje tega učenjaka. In vendar je prišlo tako daleč, da pri nas Slovincih dosedaj, čeprav imamo že lastno vseučilišče, se še ni našel mož, ki bi bil temu učenjaku posvetil le par vrstic. Ko sem v sredi meseca januarja l. 1921 zvedel v Nišu po časopisju, da je umrl ta učenjak, sem pozval nekatere slovenske časopise, da naj v spomin tega slovenskega jezikoslovca priobčijo v listih nekaj skromnih vrstic, toda moj dober namen je ostal brezuspešen, čeprav se to zdi skoro neverjetno, ni bilo moža, ki bi bil usodo in dela tega učenjaka vsaj nekoliko poznal in opisal. Najbolj informiran je vedel samo to, da je Topolovšek sicer pisal neko knjigo, katero je pa dr. Jagič obsodil, in jo v znanstvenih krogih in sicer nenavaden način označil kot popolnoma brez vsake vrednosti, ne da bi bil razmišljal o tem, kateri teh dveh je bil pravzaprav v zmoti, in ravno iz istega vzroka se pač nihče samega sebe ni hotel postaviti v pozor razgaljenega. Slovensko časopisje je pač na navaden način

naznanilo javnosti smrt učenjaka Topolovškega s pristavkom pisatelj. Topolovšek namreč ni bil mož, ki bi bil razbohnel v svet svojo slavo, delal je pač tiho in neumorno za veliko znanstveno stvar, ne da bi se bil še brigal, kako sodi svet o njem.

Ako je pa že bilo življenje Topolovškega liki življenje kakega samotara, ki ne more označiti veliko episod, nam nudi že to dejstvo gradiva dovolj, da v isto prodremo nekoliko globlje. Predvsem sem imel pri rokah samo to, kar sem izvedel od njegovega brata Jožefa ter kar mi je pravil dvorni svetnik v notranjem ministrstvu dr. Kamilo Susan in končno, kar sem mogel izvedeti pismenim potom. Ti podatki so sicer skromni, vendar tvorijo verno sliko o življenju in delovanju tega slovenskega jezikoslovca. Na tej sliki bo težko najti kaj dopolnilnega ali celo kaj takega, kar bi bilo treba popraviti.

I. Iz življenja Topolovškega.

Ivan Topolovšek se je narodil 16. aprila leta 1851 v Mariji Gradcu pri Laškem. Njegov oče Jakob je bil cerkveni sluga pri tamkajšnji podružnici, njegova mati Eva je pa bila zelo pobožna Slovenka, ki je vcepila globoko v srce svojemu sinu pobožnost. Prve tri razrede ljudske šole je kot deček obiskal na Laškem, četrti razred pa v Celju. Ker je bil zelo nadarjen, je po takratni šegi, naj se v srednje šole pošiljajo le samo izvanredno nadarjeni mladeniči, predlagal tamošnji nadžupnik v Laškem, Anton Žuza, naj mladeniča pošljejo starši v gimnazijo v Celje. Ta predlog je staršem ugajal, zlasti, ker je nadžupnik Žuza kril iz lastnih sredstev vse stroške za prehrano in stanovanje mladeniča. V Celju je naš Ivan dovršil dva gimnazijska razreda, nakar se je podal v Novo mesto. Svoje gimnazijske študije je dovršil v mestu Bozen na Tirolskem. Zrelostni izpit je pa napravil šele leta 1880 v Inomostu, ker je baje takoj po končanju študijah vstopil kot novic v nek samostan, kajti njegovi starši so si srčno želeli, da se naj njun sin posveti duhovniškemu stanu. Zdi se pa, da je zapustil samostan ter se posvetil bogoslovskim študijam v Solnogradu, toda tudi

tukaj ni vztrajal. Kakor se zdi, se je leta 1881 vpisal kot slušatelj na modroslovski fakulteti v Inomostu, kjer je poslušal predavanja profesorjev Jurgl, Ivan Müller, Zingrele in Wildauer. Ze takrat se je zelo temeljito bavil s primerjajočim jezikoslovjem, učil se je zlasti v sanskritu, zendu in v litavščini, hebrejščini itd. Leta 1883 se je preselil na Dunaj, kjer je bil na tamošnjem vseučilišču slušatelj predavanj jezikoslovcev Friderika Müllerja, Miklošiča in Bühlerja. L. 1896 je dovršil svoje študije ter dobil avsolutorij, ki se je tudi našel v njegovi zapuščini. Ni se pa mogel povspeti do tega, da bi tudi bil napravil predpisane izpite, kar bi bilo gmojno podprlo, kajti že takrat se je izključno bavil s primerjajočim jezikoslovjem, kar je pač smatral za važnejše.

Ko je dovršil visokošolske študije, je dobil, kakor se zdi, svojo prvo službo kot prefekt na zasebni gimnaziji v Freistadtu na Gornjem Avstrijskem, kjer je ostal do leta 1887. Na to dobo se je spominjal Topolovšek, kakor je poročal dr. Susan, skrajno neprijetno, čemer se ne bo nihče čudil, komur je znano, da je imel dotični zavod nalogo, vzgajati mlade pokvarjene mladeniče in jih navajati na dobra pota, za kar pa Topolovšek, kot mož plemenitega srca, kot samotar in čudak ni bil mož na svojem mestu, ker ni znal imponirati pokvarjeni mladini, ki je stremila le po alotrijah.

Ko je zapustil to službo, je baje za nekaj časa prevzel službo kot pomožni uradnik v statistični centralni komisiji na Dunaju. Kako dolgo je bil tamkaj v službi, se ne da dognati, bilo je pa le prav kratko časa, kajti v rokah imamo neko dopisnico, z dne 4. marca leta 1887 takratnega prefekta dunajskega Terezijanišča, Rudolfa Knesek, ki je vprašal Topolovškega, je-li bi hotel prevzeti službo kakega domačega učitelja (hofmeistra) na deželi. Zdi se, da je prišlo do tega v jeseni leta 1887, kajti dognano je, da je bil Topolovšek več let zaposlen kot domači učitelj pri neki grofovski obitelji, v družbi katere je napravil tudi več daljših potovanj, zlasti v Italijo.

(Dalje prihodnjič).

LISTEK. Gladiatorji.

Druga knjiga. — Anteros.

(98. nadaljevanje.)

V rednih bojnih črtah, tri vrste globoko, z nastavljenimi sulicami in z orli v svoji sredini so napadli stari pretorijanci tabor svojih naslednikov.

Krvav boj se je vnel. Obupno se je borila nova telesna straža, zvesta svojemu gospodu in ponosna na svoje po-
višanje. Vedno na novo je odbila napadalce. Se le, ko so padli vsi, mož za možem, je prišel tabor upornikom v roke. Pa njihova zmaga jih je tako oslabila, da so v nadaljnjih bojih in podjetjih le še malo prišli v poštev.

Toda to je bil le del krvave meščanske borbe, ki je zaplamljela tisto noč v Rimu.

Sabinus, Vespazianov privrženec, je zasedel Kapitol, in se proglasil v imenu Vespazianovem za cesarskega namestnika v Rimu. Kdor je imel kapitolški grič v rokah, ta je imel mesto v oblasti. Zato se je vnel strasten, krvav boj za ta prostor.

Ceta nebrzdanih vojščakov, oboroženih s samimi meči, polna bojaželjnosti in krvočnosti, je ob solnčnem zapadu korakala preko foruma na kapitolški grič.

Niso imeli ne lestvic ne drugega bojnega orodja in hudo so krvaveli pod nepristopnim obzidjem, dokler jim ni prišlo na misel, vreči plameneče bakle na lesene strehe kapitolških stavb.

Stoletja stari suhi les je gorel kakor smola in kmalu je bil ves grad, trdnjava rimskega ponosa in rimske zgodovine, v plamenu. In Sabinus je pozabil na razne Tarkvije, Scipione in na druga slavna imena rimske prošlosti, ki so z nevenljivim spominom ovenčali kapitolški grad, izgubil je svojo hladnokrvnost takrat, ko bi jo bil najbolj potreboval, ni več mogel obvladati svojih čet, v blaznem strahu pred sovražnikom, ki je bil že na obzidju, in pred ognjem, ki jim je plamtel za hrbtom, so eni pobegnili, večina pa je padla pod mečem.

Nekje v daljnem predmestju so mnogoštevilni redni legionarji razvili zastavo Vespazianovo in začeli boj z Vitelijevimi četami. Večinoma so podlegli, pa to je le še bolj razvnelo njihovo bojno razpoloženje. V redu in po vseh pravilih boja so v treh oddelkih korakali proti notranjemu mestu.

Pri Salustovih vrtovih, ki jih je bogati rimski pisatelj

Salust, rimski zgodovinar, je živel 86—36 pr. Kr. Obogatel je kot cesarski namestnik v Afriki. Zasadil si je razkošne vrtove na kvirinalskem griču v Rimu.

Ali ste že inseriral?
Trapistovski SIR
vsakovrstno južno sadje
prvovrstno pri
MATIJA LAH-U
Glavni trg 4, Maribor.

POZOR!

Lincerplavotisk 1 m K 74, šifon 1a 1 m K 68 do K 84, pepita 100 cm širok 1 m K 120, srajce gladke in pisane od K 140 do K 220, hlače 128 cm širok 1 m K 180, žičnate žimnice, velikost po meri po K 480 do K 700. vrvi za perilo 15, 20, 25, 30, 40 in 50 m dolge. Vrvi za seno, splave, kleti, zvonove vsake debelosti in dolgosti. Nogavice za moške, ženske in otroke. Glavni in žepni robci, molinos, platno, modro platno, predpasnike, moške cajg-hlače, obleke za otroke, posteljne slamnjače, glavnike, krtače, biks, krema, mlo za roke, britve, žepne nože, plahte impregnirane za vozove, mlatilnice in konje v vsaki velikosti po 1^a m K 200—, panamaštof beli 180 cm širok 1 m K 260— i. t. d. vse po najnižjih cenah v trgovini

ALOJZIJ GNIUSEK
Maribor, Glavni trg 6. 110

nasadil pač za vse druge namene, ko za borbo in prelivanje krvi, so se vneli ljuti boji. Oddelek upornih legionarjev pa je vrtov ekončno le zavzel in se utaboril za njihovimi zidovi.

Krvavi boj, ki se je dotedaj odigral le samo v zunanjih delih mesta, je bil s tem prenešen v sredino Rima.

Meščani so gledali krvavo pobijanje pred lastnimi vratmi in ognjišči: — domače ulice opolzle od krvi, ranjene vojščake, sloneče ob podbojih hišnih vrat, mrtva in razmesarjena trupla ob nekdanjem mirnem vodnjaku, kjer so se ob poletnih večerih zbirala živahna šegava rimska dekleta, — in kar je bilo najhujše, gledali so, kako je brat davil in moral lastnega brata in someščana —

Rimsko ljudstvo je bilo prav do mozga prežeto s krutostjo, zlobnostjo in hudobnostjo. V krvavih igrah amfiteatra so vsrkavali krvoželjnost, ničesar se rimskemu meščanu tiste dobe ni zdelo zanimiveje, ko gledati svojega sobrata-človeka umirati v zadnjih stresljajih nasilne smrti. Zato so se zdeli strahotni prizori meščanske vojske ob njihovih vratih Rimljanom kakor nalašč za njihovo zabavo prirejene zanimive igre —

Z glasnimi vzkliki so spodbujali borilce, omahujoče v valovanju neodločene bitke. «Eugel» in «Dobro!» je döne-
lo iz oken in vrat, kot da gledajo gladiatorje boreče se za denar v areni. — Da, in če se je ranjen vojščak zatekel za varna hišna vrata, iskajoč zavetja, so ga sprejeli s kriki nezadovoljnosti in ga pognali nazaj v bojni metez, da ga pobije nasprotnik po vseh brezsrčnih pravilih arene —

Najfinejši med za sezij-
sko pro-
dajo kupi V. Bizjak in drug,
Rog. Slatina. 1—2 196

Sodarski pomočnik
se sprejme, dobra plača in hrana.
Jože Ramšak, sodarski mojster
Ruše. 195

Poštena služkinja
išče službe v boljšo hišo, ker
sem že vajena kuhe, sprejemem
le tako službo, ki bi samo v
kuhinja pomagala, rada tudi na
vrtu izvemši gostilne in hotela.
Naslov na upravo Straže. 199

Kontoristinja — začetnica
vešča slo-
venske stenografije in stroje-
pisja, išče primerno službo v
mestu ali na deželi. Ponudbe
na upravo Straže. 197

Kupim zmedene in rezane
ženske lase
samo v večji količini ter dobro
blago.

J. Vacek Praga
Cenj. Ponudbe z navedbo koli-
čine in cene prosimo poslati
najkasneje do 15. t. m. na naslov:
Š. Strmol, Ljubljana, Pod Trančo
št. 1. 1—3 198

Več tesarjev in tesarstvih
predelav-
cev sprejme takoj Ivan Zakot-
nik, mestni tesarstvi mojster,
parna žaga v Ljubljani, Dunaj-
ska cesta 48. 1—6 186

Andrej Oset
Maribor, Aleksandrova cesta
št. 57. Telefon 88.
Trgovina sena, slame, krom-
pirja, fižole, z drvmi, žitom
in drugimi deželimi pridelki.
Brzjavni naslov: And ej
Oset. 2 10 185

Zenske z blaznimi očmi in razmrščenimi lasmi so div-
jale med vrstami, poljubovale borilce in jih podžigale z
vinom in ljubkovanjem k novemu, krvavemu pogumu. —
Smrt in greh sta uganjala svoje najostudnejše orgije —

Skozi ves ta vrvež in vso to krvavo pobijanje je moral
Damasip varno pripeljati svoj težko pridobljeni plen. Zal-
mu je bilo, zelo žal, da se je sploh lotil nevarnega pod-
jetja.

Kako rad bi bil ves posel zvrnil Oarsesu na ramena!
— Pa opazil je zadnje dni, kakor da bi ga Placid omalova-
ževal kot nepotrebnega in neporabnega snedeža in da
več zaupa prekanjenemu Egipcjanu. In če bi bil pustil Oar-
sesu, da spelje do konca podjetje, ki ga je v resnici tudi
on začel, — bi utegnili priti Placidu na misel, da je n-
potrebno, rediti dva postopača, kjer lahko eden opravi vse
delo —

In poznal je svojega patrona dovolj in je vedel, kake
posledice bi imelo tako naziranje za njegov osebni dobro-
bit — Pognati v glad ali pa obesiti nepotrebnega klienta,
to je za tribuna pomenilo toliko kakor izpuliti si iz brade
nepotreben las —

Zato je na vsak način moral sam pripeljati Mariamno
na tribunov dom.

(Dalje prihodnjic.)

Spodnještajerska ljudska posojilnica v Mariboru, Stolna ulica šte. 6, r. z. z n. z.

obrestuje od Novega leta naprej navadne
vloge po

4 1/2 %

Trajne in večje vloge pa po dogovoru.

Macun & Fabiani

trgovina špecerijskega in kolonijalnega blaga **na debelo**
MARIBOR — **ŠOLSKA ULICA 4**

Zaloga in zastopstvo tvrdk:

HERZ I SIN

Karlsdorf, Banat, Jugoslavija,
tovarna salam, masti in mesnih izdelkov

IVAN BEZJAK

FRAM
tovarna bučnega olja.

GOLOB & KOMP.

LJUBLJANA. — tovarna kemičnih izdelkov,
Ilirija-krema, Cipulin, kolomaz, modrilna esenca.

Nadalje priporočamo svojo zalogo «ZLATOROG» MILA, kave, riža,
kristalne sode, grenke soli ter sploh vsakovrstnega špecerijskega in
kolonijalnega blaga. 1—2

Žepne ure precizijske in
stenske popra-
vlja najsolidnejše tvrdka R. Biz-
jak, Maribor, Gosposka ulica
šte. 16. 34—30

Širite „Stražo“!

Pozor! CENJENE DAME!

Najnovejši modeli svilenih klobukov in slamniov
dobite po najnižjih cenah pri modistinji

Marij: Savnik, Maribor, Mlinska ulica 9.

Sprejmejo se vsakovrstni stari klobuki in slamniki v
popravilo in moderniziranje.

STAVBENO PODJETJE

ACCETTO IN DRUGOVI

DRUŽBA Z O. Z.

MARIBOR

vogel: Frančiškanske in Wildenrainerjeve ulice.

Se priporoča. Cene zmerne. Postrežba točna
in solidna. 10—12 131

VRVI

za zvonove, poljubna dolžina
in debelost, kilogram po 90 K
se naročijo pri

Alojziju Gniusek, ttgovec,
Maribor, Glavni trg 6. 189 2

Zadružna gospodarska banka d.d.

Podružnica v Mariboru.

Začasno: Koroška cesta 1/I. — Telefon 311. — Brzjavni: Gospobanka.

**Centrala: Ljubljana. Podružnice: Djakovo, Sarajevo, Sombor,
Split, Šibenik. Ekspozitura: Bled.**

Interesna skupnost z Sveopčo Znanstveno banko d. d. v Zagrebu in njeno podružnico v
Karlovcu in Gospodarsko banko d. d. v Novem Sadu.

Kapital in rezerve skupno z afilijacijami čez K 50.000.000.—.

Daje trgovske kredite, eskomptira menice, lombardira vrednostne papirje, kupuje in prodaja
tuje valute in devize, sprejema vloge v tekočem računu in na vložne knjižice ter preskrbuje
vse bančne in borzne transakcije pod najugodnejšimi pogoji.

Pooblaščen prodajalec srečk državne razredne loterije. 581